

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

USAZENÉ HORNINY

PROJEKT EU PENÍZE ŠKOLÁM

OPERAČNÍ PROGRAM

VZDĚLÁVÁNÍ PRO

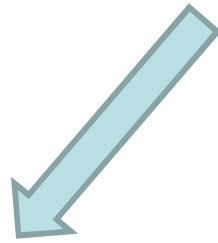
KONKURENCESCHOPNOST

VY_52_INOVACE_260

VZDĚLÁVACÍ OBLAST: ČLOVĚK A
PŘÍRODA

VZDĚLÁVACÍ OBOR: PŘÍRODOPIS
ROČNÍK: 9

VZNIK USAZENÝCH HORNIN

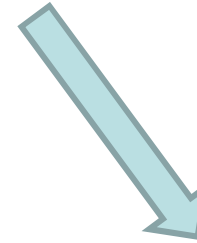

**MECHANICKÝM
UKLÁDÁNÍM**

- **ÚLOMKŮ HORNIN**
- **ZBYTKŮ ORGANISMŮ**

**HORNINY
ÚLOMKOVITÉ**

**HORNINY
ORGANOGENNÍ**

**KRYSTALIZACÍ
LÁTEK Z ROZTOKU**

**HORNINY
CHEMOGENNÍ**

ROZDĚLENÍ ÚLOMKOVITÝCH USAZENÝCH HORNIN

NEZPEVNĚNÉ

ZPEVNĚNÉ

ROZDĚLENÍ PODLE VELIKOSTI USAZENÝCH ČÁSTIC

ŠTĚRK

SLEPENEC

PÍSEK

PÍSKOVEC

JÍL

**JÍLOVEC
BŘIDLICE**

ŠTĚRK

SLEPENEC

OBLÉ ČÁSTICE

BREKCIIE

OSTROHRANNÉ ČÁSTICE

**TMEL VÁPŇITÝ
TMEL KŘEMITÝ
TMEL ŽELEZITÝ**

PÍSEK

SPRAŠ

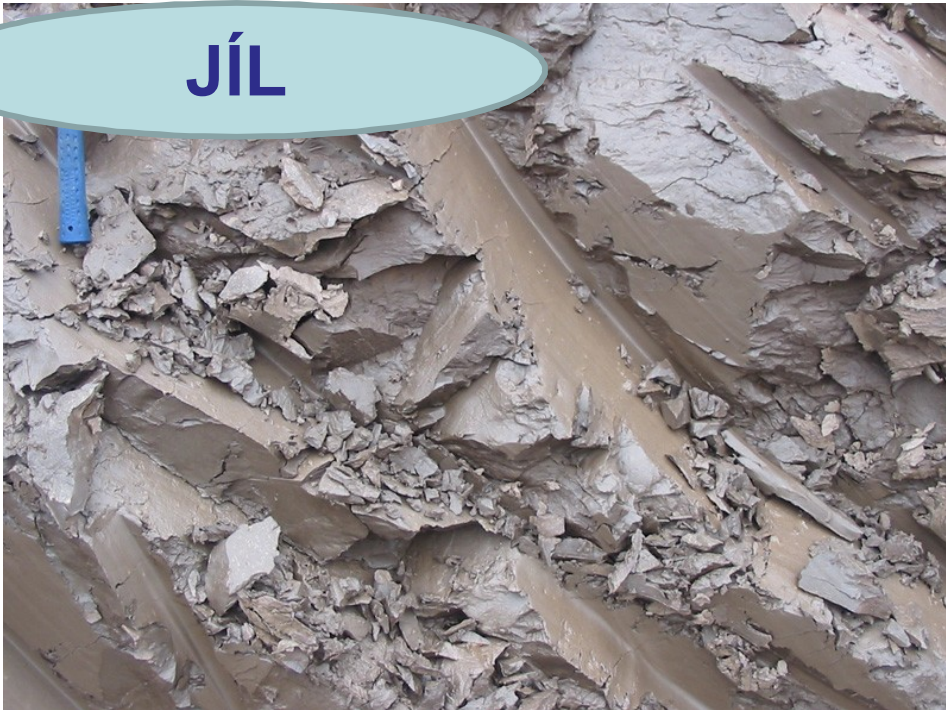
PÍSKOVEC

DRUHY PÍSKOVCE

JÍL

JÍLOVEC

JÍLOVITÁ BŘIDLICE

KAOLÍN

BENTONIT

**VZNIKÁ
ROZPADEM ČEDIČE**

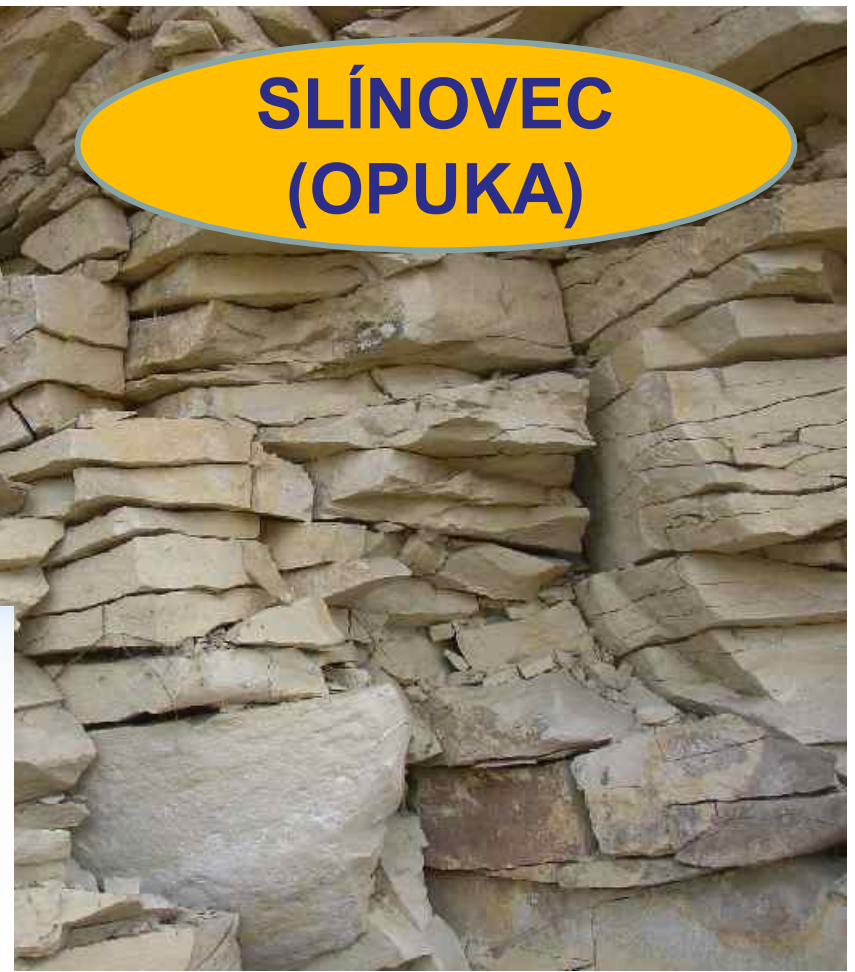
KŘEMENEC

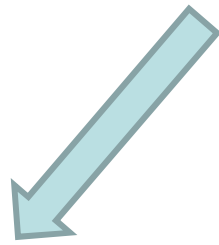
SLÍN

**SLÍNOVEC
(OPUKA)**

PÍSKOVEC S VÁPNIÝM TMELEM

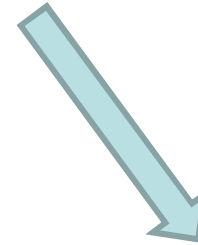
ORGANOGENNÍ USAZENÉ HORNINY

**ŽIVOČIŠNÝ
PŮVOD**

• **ÚLOMKY VÁPŇITÝCH
SCHRÁNEK**

**ORGANOGENNÍ
VÁPENCE**

**ROSTLINNÝ
PŮVOD**

• **ZBYTKY ROSTLIN**

RAŠELINA	ANTRACIT
LIGNIT	ZEMNÍ PLYN
HNĚDÉ UHLÍ	ROPA
ČERNÉ UHLÍ	ASFALT

ORGANOGENNÍ VÁPENCE

OBSAHUJÍ ZKAMENĚLINY

RAŠELINA

**HNĚDÉ
UHLÍ**

LIGNIT

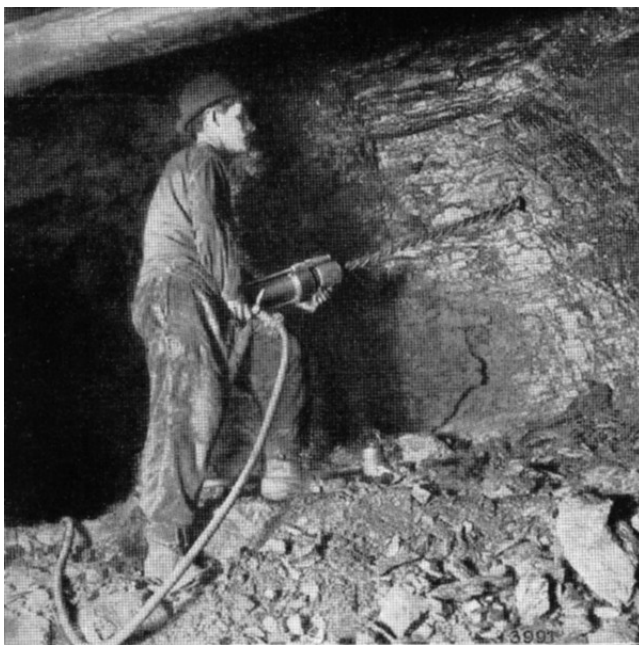

**ČERNÉ
UHLÍ**

ANTRACIT

ZEMNÍ PLYN

ROPA

ASFALT

CHEMOGENNÍ USAZENÉ HORNINY

TRAVERTIN CaCO_3
(pórovitý vápenec)

BULIŽNÍK SiO_2

HALIT NaCl

JESKYNNÍ   **POTOČNÍ**

DOLOMIT $\text{CaMg}(\text{CO}_3)_2$
UHLIČITAN HOŘEČNATOVÁPENATÝ

KŘÍDA CaCO_3

BAUXIT $\text{Al}_2\text{O}_3 \cdot n \text{H}_2\text{O}$

VZNIKÁ V TROPICKÉM PODNEBÍ, OBSAHUJE
VELKÝ PODÍL OXIDU HLINITÉHO

TRAVERTIN

TERASY TRAVERTINU

**VYSRÁŽENÝ VÁPENEC ZE SLADKOVODNÍCH
TOKŮ, PÓROVITÝ**

PAMUKKALE - TURECKO

KOLOSEUM V ŘÍMĚ

DOLOMIT

KŘÍDOVÉ ÚTESY

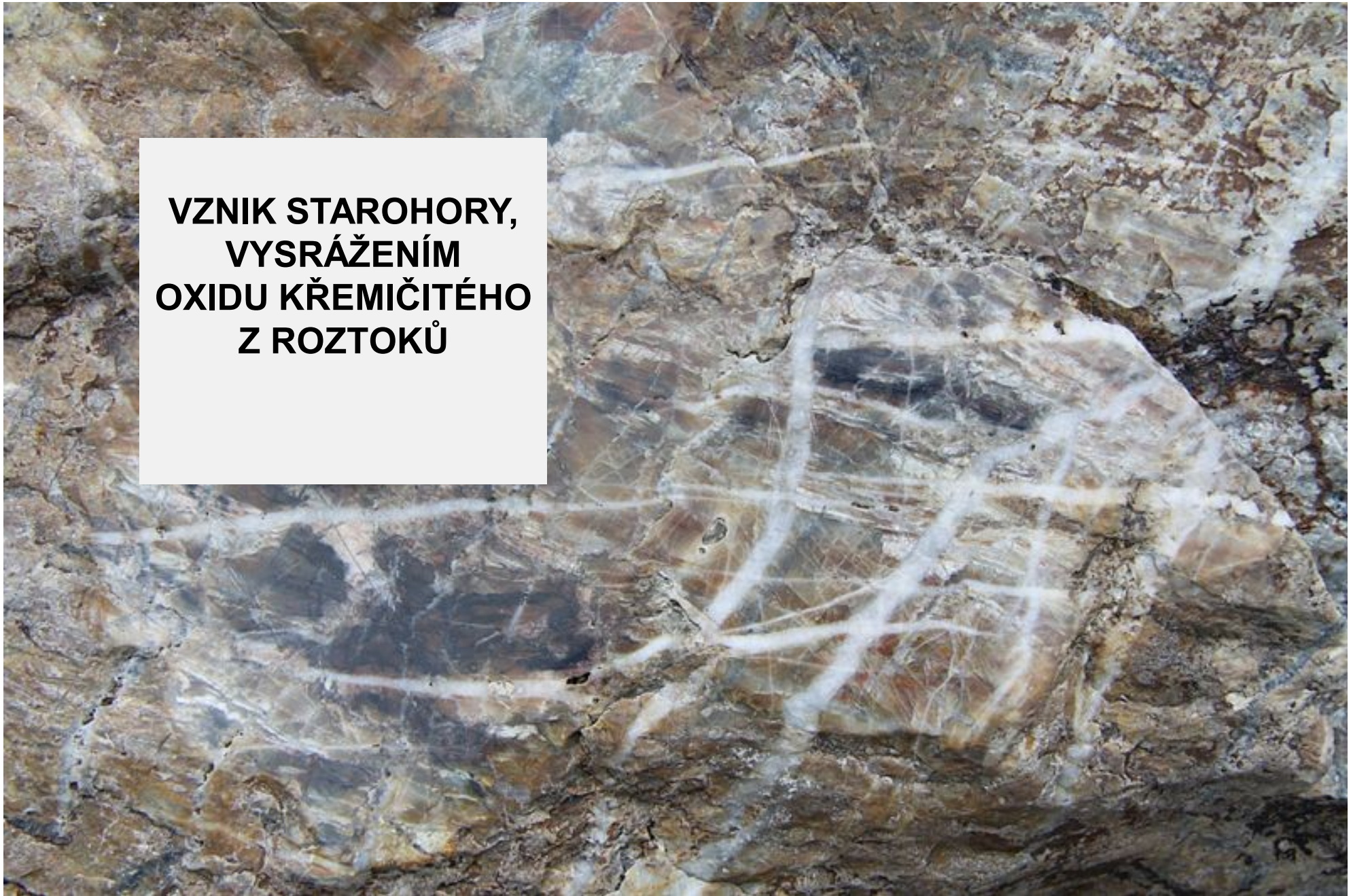
KŘÍDA JE NEZPEVNĚNÁ PÓROVITÁ HORNINA TVOŘENÁ VÁPENCEM

BAUXIT

BULIŽNÍK

**VZNIK STAROHORY,
VYSRÁŽENÍM
OXIDU KŘEMIČITÉHO
Z ROZTOKŮ**

HALIT – SŮL KAMENNÁ

VRSTEVNATOST

VRSTVY SE LIŠÍ PŘI
ZMĚNĚ PODMÍNEK
UKLÁDÁNÍ

SOUVRSTVÍ

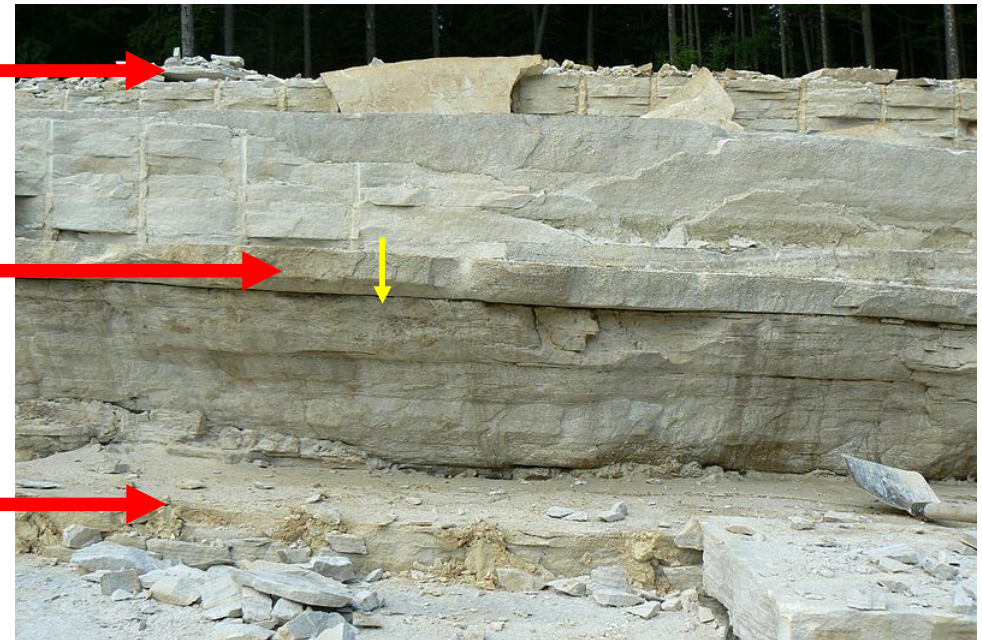
nejmladší horniny

mocnost vrstvy

nejstarší horniny

POŘADÍ VRSTEV SE
NAZÝVÁ
VRSTEVNÍ SLED

ZDROJE:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Gravel>

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Conglomerate_Death_Valley_NP.jpg

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rochechouart-Breccia-Valette.jpg>

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kalabrien_Ricadi_Sandwellen_2129.jpg

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sandstone\(quartz\)USGOV.jpg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sandstone(quartz)USGOV.jpg)

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/02/Mineraly.sk_-_spras.jpg

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arkoza.JPG>

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kaolin.jpg>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Clay-ss-2005.jpg>

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c5/ShaleUSGOV.jpg>

<http://forum.chromomag.cz/uploads/post-236-1234116609.jpg>

<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0e/Bentonite.jpg>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Quartzite_2_jpg.jpg

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:PP_Opukovy_lom_u_Predni_Kopaniny_Praha_867.jpg

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:LionHeadSandstone.jpg>

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fissured_limestone_-_geograph.org.uk_-_1469664.jpg

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Trilobit_5.jpg

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Peat_Lewis.jpg

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Coal.jpg>

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:K%C3%BClszini_lignitb%C3%A1nya_Visont%C3%A1n.IMG_0379.jpg

http://geologie.vsb.cz/loziska/loziska/energysur/lignit%2001_resize.JPG

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gas_Coming_out_of_land_in_Haripur_Gas_Field_Sylhet_Bangladesh_1.JPG
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pumpe_Hemmingstedt.JPG
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Asfalt_rodzimy_2S%C5%82owacja.jpg
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pamukkale_12.jpg
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Roman_Colosseum_With_Moon.jpg
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dolomite-213058.jpg
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:7092_pieskovna_Dolinka_pri_Hradisti_pod_Vratnom_dolomit.JPG?uselang=e
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Travertin_1.jpg
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Beach_hut_and_cliffs_east_of_Abbot%27s_Cliff,_nr_Dover_-_geograph.org.uk_308042.jpg
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bauxit_001.jpg
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Casting_pit_with_Bauxite_near_Otranto_(Apulia,_Italy)-flickr_-_by-sa_-_larrylurex.jpg
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Chert_in_Geopark_on_Albertov.JPG
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ea/Halit-Kristalle.jpg
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:02799Wieliczka.JPG?uselang=cs
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:U_Deviti_Krizu_(1).jpg?uselang=cs
V.Čílek,D.Matějka,R.Mikuláš,V.Ziegler: Přírodopis IV,Scientia 2000,ISBN 80-7183-204-9

Autor: Mgr.Bc.Miloslav Straka

**Základní škola Žďár nad Sázavou, Palachova
2189/35, příspěvková organizace**

Datum: 27.12.2011

Určeno: 9.ročník ZŠ

Vzdělávací oblast: Člověk a příroda

Vzdělávací obor: Přírodopis

Tématický okruh: Horniny – Usazené horniny

METODICKÝ LIST

DRUH MATERIÁLU: výuková prezentace pro žáky

CÍL: prezentace je určena jako textová podpora při výuce tématu Usazené horniny

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY: žáci poznají základní typy usazených hornin a jejich vznik podle způsobu usazování

KLÍČOVÁ SLOVA: úlomkovité usazené horniny zpevněné a nezpevněné, organogenní usazené horniny a chemogenní usazené horniny, štěrk, pískovec, písek, jíl, slepenec, jílovec a břidlice, spraš, droba a arkóza, kao – lín, bentonit, křemenec, slín, opuka, organogenní vápenec, rašelina, lignit, hnědé a černé uhlí, antracit, ropa, asphalt, travertin, dolomit, křída, bauxit, bulžník a halit, vrstevnatost

METODICKÉ POZNÁMKY: Prezentace obsahuje více informací než učebnice pro ZŠ. Záleží na vyučujícím, zda využije všechny informace pro výuku. Řadu údajů lze využít i v zeměpise.